

Gedrag	ADHD	Hoogbegaafdheid
Flexibel kunnen schakelen bij verschillende opdrachten	Moeite zichzelf af te remmen of aan te sporen waardoor moeite met schakelen. Ook niet schakelen tussen ene en andere opdracht of denkkader, door vanuit cognitieve inflexibiliteit bij hetzelfde te blijven hangen (perseveratie)	Kan moeite hebben met zichzelf afremmen (bv bij sterke drive of vanuit perfectionisme) of aansporen (bij desinteresse). Starheid/niet schakelen als er sprake is van bv onduidelijkheid, onzekerheid of verzet bij dwingende of autoritaire benadering
Moeite hebben om de aandacht vast te houden	Snel afgeleid, behalve bij prikkelrijke stimuli (tv, gamen)	Afgeleid doordat lesstof al bekend is of niet aansluit bij leerbehoefte, hierdoor bv dagdromen
Reguleren van aandacht	Moeite bij een verscheidenheid aan opdrachten, zeker als deze moeite kosten en persoonlijk niks opleveren	Aandacht bij interesse en bij voldoende tempo, snel afgeleid als de interesse weg is of het tempo laag
Onoplettendheid	Onvermogen aandacht bij de taak te houden	Bij onvoldoende uitdaging, laag tempo of onmogelijkheid zelf tempo te bepalen: aandacht er niet bij kunnen houden, hierdoor bv allerlei informatie missen
Hyperfocus	Hyperfocus kan aanwezig zijn, perseveratie kan hieraan bijdragen	Komt geregeld voor, wordt dan ook wel 'flow' genoemd en ontstaat door grote betrokkenheid bij een bezigheid
Prikkelgevoeligheid en aandacht	Bij lonende taak of prikkelrijke stimulus (bv gamen) wel doorzetten en aandacht vasthouden, wel passief en zonder prioriteit	Geregeld behoefte aan nieuwe prikkels, eerder uitgekeken op een al bekende prikkel. Wel aandacht bij nieuwe prikkel en voldoende afwisseling
Gemakkelijk afgeleid door externe prikkels	Door lage impulscontrole of overmatig zintuigelijke gevoeligheid snel afgeleid door externe prikkels.	Door opmerkzaamheid en zintuigelijke gevoeligheid soms snel afgeleid door externe prikkels, laat zich bij grote concentratie niet snel afleiden
Hyperactiviteit	Hoog activiteitsniveau dat aanwezig is in de meeste situaties	Hoog activiteitsniveau; activiteit kan goed gefocust zijn, doelgericht en langdurig worden volgehouden (bij motivatie)
Impulsiviteit	Ongecontroleerd gedrag waardoor geregeld impulsieve uitingen voorkomen	Hoge alertheid, snel kunnen denken en schakelen én intensiteit in emoties en gedrag, kunnen gedrag en reacties impulsief doen overkomen, ook als zijn ze dat niet (gezien als té direct)
Rustig kunnen spelen thuis (gamen, tv kijken, e.d. telt hierbij niet mee)	Kind kan thuis niet langere periode rustig alleen spelen zonder impulsief gedrag, bv grote chaos maken of dingen gaan stuk	Kind kan thuis langere periode rustig alleen spelen zonder impulsief gedrag. Wel speelgoed anders gebruiken dan bedoeld of allerlei materiaal bij elkaar gebruiken waardoor het rommelig lijkt
Rusteloosheid, veel bewegen	Lage impulscontrole en veel bewegingsdrang	Psychomotorische overprikkelbaarheid, Bv repeterende beweging om concentratie vast te houden of in rare houding zitten die spierspanning vraagt
Gedrag aanpassen	Lagere sensitiviteit voor aanpassen van gedrag bij relevante feedback in sociale situaties (doorgaan met gedrag zonder bij te sturen)	Gedrag niet willen aanpassen door behoefte hier autonoom over te beslissen, of ermee oneens zijn, of missen van sociale aansluiting
Niet aan regels houden	Heeft moeite om zich aan regels te houden, ook als de wens om dit te doen er wel is. Bij een beslissing wordt regel vergeten of niet aan gedacht om deze te volgen. Handelen voor nadenken	Volgt regels of gewoontes niet zomaar op. Bevraagd ze, al dan niet openlijk. Volgt ze soms niet op als ze als zinloos worden ervaren. Regels niet volgen dan een bewuste keuze
Niet luisteren bij direct aanspreken	Kan niet altijd direct gedrag aanpassen bij aanspreken	Kan sterk opgaan in eigen gedachten, een boek of onderwerp, of volgt vanuit autonomiebehoefte eigen wens: reageert dan niet op aanspreken

Veel praten, onderbreekt anderen, moeite om op beurt te wachten	Lage impulscontrole, moeite met reguleren van gedrag, moeite of onvermogen om gedrag aan te passen aan feedback	Intensiteit en sterke verbale capaciteiten kunnen leiden tot dit gedrag. Door intellectuele overprikkelbaarheid en denksnelheid kan reactie overkomen als te direct, storend of impulsief
Moeite met organiseren en plannen	Geen grip op organisatie en planning, geen keuze of eigen besluit, reageert goed op meer structuur van buitenaf	Bij creatief denkvermogen kan hoge mate van tolerantie voor wanorde of chaos horen. Focus op inhoud i.p.v. vorm en eigen ordening, of geen planning nodig door sterk geheugen
Tijd die niet gebruikt wordt voor een opdracht	Eenmaal afgeleid bij een opdracht dan kan het lang duren voor de taak weer wordt opgepakt, of maakt het niet af	Kan na even gestopt of afgeleid te zijn bij een opdracht vrij makkelijk weer terug naar de opdracht, bij interesse
Instructies niet opvolgen	Moeite instructies op te volgen	Moeite deze op te volgen als het als nutteloos wordt gezien
Strategie aanpassen	Moeite met plannen of aanbrengen van structuur. Moeite met doelgericht aanpassen van strategie als iets niet werkt	Moeite strategie te veranderen als ze vastlopen, dan blijven volharden ook als het zinloos is, door sterke eigen wil. Soms ook geen strategie of lang een strategie kunnen gebruiken, die bij complexere opdrachten niet meer werkt
Niet doorzetten	Consistent in zwakke doorzettingsvermogen	Minder consistent in zwak doorzettingsvermogen
Kwaliteit prestaties	In bijna elke situatie zeer inconsistent in prestaties, erg wisselend ook in gelijksoortige opdrachten. Met individuele begeleiding veel beter presteren	Over het algemeen consistent in hun inzet en cijfers bij bepaald vak, onderwerp of docent, kan dan zowel laag als hoog presterend zijn. Kan dus opeens wisselen als docent wisselt, leerstof verandert, of bij een negatieve ervaring tijdens een les
Uitdagende opdrachten in IQ-onderzoek	Ervaart de opdrachten vaak als frustrerend, waardoor de verstandhouding verminderd. Wisselende inzet en grillige resultaten	Geïnteresseerd in de uitdagingen tijdens het onderzoek, moeilijke vragen gaan goed, makkelijke soms juist niet
Gedrag aanpassen in sociale situaties	Vooral sociaal onaangepast door impulsiviteit. In de loop der jaren ook achterstand door gebrek aan concentratie voor zelfreflectie en gebrek aan impulscontrole om andere strategieën uit te proberen. Minder sensitief voor feedback uit omgeving die helpt gedrag aan te passen in sociale situaties.	Aanpasgedrag, een 'rol' spelen. Soms 'geforceerd gedrag' in sociale situaties. Sociale angst kan meespelen, door overmatig nadenken over wat anderen zouden kunnen denken, en eigen anders zijn. Angst voor pesten of buitensluiting. Soms ook weigeren om te conformeren. Moeite met luchtige sociale gesprekjes (smalltalk)
Problemen met leeftijdsgenoten	Vanuit impulsiviteit agressief. Sneller boos/gekwetst door negatieve ervaringen. Vaak afgewezen omdat ze te dichtbij komen tijdens sociale situaties en onvoldoende de signalen van anderen kunnen lezen om hun lastige gedrag te doen stoppen	Boos/agressie vanuit niet begrijpen of begrepen worden door leeftijdgenoten, anderen corrigeren of terecht wijzen, boos bij onrecht, onduidelijke spelregels, zonder overleg wijzigen van regels, afspraken niet nakomen, onbegrip bij ontrouw in vriendschap
Problemen op school, dingen kwijtraken, afspraken vergeten, taken niet afmaken, instructies missen, slordigheid	Komen deze problemen vaak allemaal tegen. Hebben vaak niet in de gaten dat ze niet opletten of impulsief zijn. Consistent in zwakke doorzettingsvermogen	Komen deze problemen vaak tegen. Kan vanuit bewuste keuze zijn bv als het nut niet wordt ervaren, maar kan ook voortkomen uit zwakke executieve functies, uit verzet, of als er geen ruimte voor eigen motivatie of autonomie is
Reactie op gestructureerde omgeving	Reageert vaak goed op zoveel mogelijk structuur en routine, concrete grenzen, taken en opdrachten in kleine stukjes	Willen weten wat ze kunnen verwachten maar structuur moet niet rigide zijn. Taken en opdrachten niet in kleine stukjes maar juist top-down

Adviezen bij onderzoek:

- Kijk altijd naar alternatieve verklaringen van het gedrag
- Neem de situatie waar het kind inzit, zeker ook de situatie waarin het gedrag vooral zichtbaar is, mee in je beeldvorming
- Als er hoogbegaafdheid speelt, dan eerst daarop inzetten op het aanpassen van schoolomgeving en onderwijsprogramma
- Neem intelligentie mee in beeldvorming
- Neem motivatie mee in onderzoek; aandachtsproblematiek kan wijzen op verveling of desinteresse
- Als er persoonlijkheidsonderzoek wordt gedaan, houd er dan rekening mee dat de overprikkelbaarheid (sensitiviteit, intensiteit) van hoogbegaafde kinderen er vaak voor kan zorgen dat hun reactie met veel emotie gepaard kan gaan
- Hoogbegaafde kinderen merken impliciete bedoelingen, verwachtingen en gevoeligheden bij een onderzoek vaak snel op (al dan niet bewust), het speelt mee in hoe zij zullen reageren en wat zij zullen laten zien van zichzelf
- Verveelde hoogbegaafde kinderen gaan zich meestal gedragen naar hun leeftijd of daaronder, ongeacht hun intelligentieniveau
- Interesse en aandacht bij hoogbegaafde kinderen gaan vaak naar zaken dan leerkrachten of ouders mogelijk verwachten of zouden willen zien
- Onderzoek emotionele gesteldheid, inclusief angst en depressieve klachten
- Laat ook de lichamelijke gesteldheid onderzoeken als dit mee zou kunnen spelen bij de klachten
- Onderzoek de executieve functies
- Onderzoek de onderwijsomgeving: is deze veilig, hoe is de relatie met de leerkracht, is er ruimte voor autonomie, sluit het aan bij de leerbehoefte en capaciteiten van het kind
- Pas eerst veranderingen toe in de omgeving
- Bij projectieve tests reageren hoogbegaafde kinderen vaak fantasierijker en geven vaker 'geconfabuleerde antwoorden' (levendig, veel emotie, dramatisch, zeer persoonlijk)
- Vraag goed door bij hoogbegaafde kinderen, zij zijn vaak eerlijk maar zullen meestal eerst wenselijke, makkelijke of voor de hand liggende antwoorden geven
- Verzamel informatie van betrokkenen bij het kind, zoals ouders, verzorgers, leraren en ga met hen in gesprek
- Check eetpatroon in combinatie met gedrag bij hoogbegaafde kinderen: hun hersenen hebben in vergelijking met andere kinderen soms meer glucose nodig wanneer zij nieuwe informatie leren

Als je deze kenmerken ziet is dit strijdig met gedrag dat je zou verwachten bij adhd:

- Gedragskenmerken vallen samen met start op school
- Werkt goed aan opdrachten die het kind interessant vindt
- Het kind kan zich goed concentreren bij een uitdagende opdracht die zijn interesse heeft, ook als het geen duidelijke beloning oplevert
- Het kind kan zich zo verdiepen in een opdracht dat hij zich niet bewust is van de omgeving
- Het kind raakt makkelijk afgeleid maar stoort daarbij andere kinderen niet
- Het kind denkt na over een reactie en komt met een doordacht antwoord
- Het kind maakt bewust opdrachten niet af, bijvoorbeeld omdat hij of zij geen nieuwe opdrachten wil of omdat er veel herhaling inzit
- Het kind flapt er antwoorden uit maar de antwoorden zijn wel goed
- Het kind kan makkelijk wisselen van activiteit als beide activiteiten interessant worden gevonden
- Een kind onderbreekt gesprekken van anderen om hen te corrigeren
- Het kind kan de aandacht makkelijk verleggen als er genoeg motivatie is